

IZVJEŠĆA — REPORTS

BERLIN, NJEMAČKA — HEGEMONIALE STRUKTUREN DER MUSIK. BESATZUNGSPOLITIKEN, EMOTIONEN UND IHR TRANSFER IM EUROPA DER WELTKRIEGE 1914-1949, 11.-13. 3. 2011.

U prostorijama berlinskog *Max-Planck Institut für Bildungsforschung* održan je 11.-13. ožujka 2011. međunarodni interdisciplinarni simpozij pod općim naslovom *Hegemoniale Strukturen der Musik. Besatzungspolitik, Emotionen und ihr Transfer im Europa der Weltkriege 1914-1949* (*Hegemonijalne strukture glazbe. Okupacijske politike, emocije i njihov transfer u Europi svjetskih ratova 1914.-1949.*). Glavni organizatori simpozija bili su profesori Heinz-Gerhard Haupt iz European University Institute u Firenci i Sven Oliver Müller iz navedenog berlinskog Max-Planck instituta. Nakon pozdravnih riječi Ute Frevert (Berlin), u kojima je izvijestila o pojmovima u području istraživanja »Povijest osjećaja« i o novoj radnoj grupi »Emocije u glazbenom životu Europe«, rad simpozija bio je otvoren dvama uvodnim izlaganjima: Sven Oliver Müller (Berlin) govorio je o glazbenim »normalnostima« u vrijeme svjetskih ratova s obzirom na kategorije rata, glazbe i emocija, a Sarah Zalfen (Berlin) govorila je o pojmu kulturnog transfera u glazbenim praksama okupacijskih politika u doba svjetskih ratova.

Daljnji rad simpozija bio je podijeljen u šest panela pod sljedećim naslovima i s njima pripadajućim priopćenjima na njemačkom ili engleskom (naslovi u prijevodu na hrvatski): **I. Njemačka okupacijska politika u Drugom svjetskom ratu**; sudionici: Hanns-Werner Heister (Hamburg): *O funkcijama glazbe u nacionalsocijalističkoj okupacijskoj politici 1938.-1945. Primjeri i oprezni pokušaj tipologije*; Jeroen van Gessel (Groningen): *Kazalište u Strasbourgu u vrijeme nacionalsocijalizma ili rekonstrukcija jedne izmišljene tradicije*; Katarzyna Naliwajek-Mazurek (Varšava): *Glazba u vrijeme nacističke okupacije Poljske, 1939.-1945.*; **II. Glazbena kulturna politika**; sudionici: Stephanie Kleiner (Konstanz): *Zvukovi moći i nemoći — Razmišljanja o jednom konceptu glazbeno-političke hegemonije na primjeru Rajnske oblasti (1918.-1930.)*; Manuela Schwartz (Magdeburg): *Francuski glazbeni život pod*

njemačkom okupacijom, 1940.-1944. Aspekti nacionalsocijalističke kulturne politike u Drugom svjetskom ratu; Andreas Linsenmann (Mainz): Između »poštovanja« i »očaranosti«: repertoarne strategije francuske glazbene politike u poslijeratnoj Njemačkoj (1945.-1949.); III. Glazba kao sredstvo nacionalističkog samoodređenja; sudionici: Rebecca Wolff (Berlin): Glazba i nacionalni osjećaj? Emocionalni pristup svijetu i državno samouprizorenje početkom 20. stoljeća; Seren Akyoldas (Firenca): Glazbene aktivnosti u Istanbulu za vrijeme primirja, 1918.-1923.; Vjera Katalinić (Zagreb): Aspekti glazbenog života u Hrvatskoj za vrijeme dvaju totalitarizama, 1941.-1952.; IV. Potrošnja umjesto sukoba; sudionici: Stanislav Tuksar (Zagreb): Glazba i masovni mediji u Hrvatskoj za vrijeme Prvog svjetskog rata; Michael Walter (Graz): Lili Marleen; Oksana Sarkisova (Budimpešta): Laka konjica: sovjetski glazbeni filmovi za vrijeme Drugog svjetskog rata; V. Glazba potčinjavanja — Glazba otpora; sudionici: Juliane Brauer (Berlin): Logorski orkestar. Glazbeno nasilje i upravljanje emocijama u nacionalsocijalističkim logorima; Magdalena Waligórska (Firenca): Židovski kulturni savez, 1933.-1941.; Jaldá Rebling (Berlin): Lin Jaldati i Eberhard Rebling: Jidiška glazba u otporu, 1940.-1945.; VI. O korisnosti i nedostacima genija; sudionici: Gesa zur Nieden (Mainz): »Ja sam pijanist veteran i to ne zvuči dobro!«. Glazba, rat i ratni zadatci jednorukog pijanista i mecene Paula Wittgensteina; Hermann Grampp (Berlin): »Njemačka umjetnost i romanska igrarija«? Wagnerijanski sukobi u Njemačkoj i Francuskoj.

U nizu zanimljivih izlaganja posebno su se isticala ona Hannsa-Wenera Heistera, gdje se govorilo o uskoj vezi emocija za i protiv nacizma i funkcije glazbe i glazbenih praksi unutar tog problematskog kruga, Manuele Schwartz o strategijama njemačkih okupacijskih snaga u pridobivanju Francuza za koncept vodeće uloge njemačke glazbene i opće kulture, Andreasa Linsenmanna o preodgoju, odnosno denacifikaciji Nijemaca putem kulturno-prosvjetiteljskog programa u svrhu proširenja glazbenih obzora i promjene mentaliteta u odnosu na ideju njemačke glazbene supremacije, Serena Akyoldasa o etničko-vjerski homogenom dijelu okupiranog Istanbula od strane Talijana i konstrukturu turske nacije nastavkom glazbenih tradicija i uz pomoć strategija otpora, Michaela Waltera o pjesmi *Lili Marleen* koja je bila popularna na svim zaraćenim stranama tijekom Drugog svjetskog rata zahvaljujući svojoj prilagodljivoj tekstovno-glazbenoj strukturi, Juliane Brauer o dvostrukom karakteru zatvoreničkih logorskih orkestara kao sredstva emocionalnog uništavanja s jedne i tješiteljske funkcije s druge strane, te Gesa zur Nieden s karakterizacijom jednorukog pijanista P. Wittgensteina kao političkog i medijskog primjera reintegracije ratnih veterana u društvo nakon Prvog svjetskog rata uz naglašenu ulogu glazbe kao simboličkog i emotivnog kapitala. Hrvatski su predstavnici na ovom simpoziju (V. Katalinić i S. Tuksar) izvijestili o dosad manje poznatim aspektima odnosa glazbe i politike u hrvatskom kulturnom i društvenom prostoru za vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata.

U završnoj raspravi razglabale su se teme o djelatnim mehanizmima glazbe i njezinim funkcijama, odnosu tona i važnosti teksta, kodiranju i dekodiranju umjetničke glazbe i drugih glazbenih žanrova, heterogenosti primalaštva i emocijama izazvanim različitim kontekstima glazbenih praksi itd., a sve u vezi s

društvenim pojavama Prvog i Drugog svjetskog rata i njihovih neposredno slijedećih razdoblja. Pritom je jedna od ključnih spoznaja ona o tome kako glazbene prakse u takvim i sličnim izvanrednim društvenim kontekstima mogu funkcionirati kao strategije preživljavanja, razaranja i izgradnje, ali i kao sredstva za vršenje terora, mučenja i potlačivanja.

Stanislav TUKSAR
Zagreb

BARCELONA — MEDIEVAL & RENAISSANCE INTERNATIONAL MUSIC CONFERENCE, 5.-8. 7. 2011.

Međunarodni muzikološki simpozij o srednjovjekovnoj i renesansnoj glazbi, popularno zvani *MedRen*, ove se godine održao u Barceloni te je time Španjolska po prvi put postala domaćinom ovog već tradicionalnog mjesta okupljanja muzikologa iz raznih krajeva svijeta, a sa svojih preko 130 sudionika iz 20 zemalja osvojio je ovaj skup titulu najvećeg muzikološkog simpozija ikad organiziranog u Barceloni. Smješten nadohvat žili kucavici katalonske prijestolnice, Rambli i živopisnoj četvrti *Barri Gòtic*, Institut za katalonske studije (Institut d'Etudis Catalans) otvorio je vrata svoje središnjice te na četiri dana ugostio ovaj raznolikim prilozima i sadržajima vrlo bogat simpozij. Organizaciji se pridružila i muzikološka sekcija zavoda *Institució Milà i Fontanals/Spanish National Research Council (CSIC)*.

Sami rad simpozija odvijao se u četiri paralelne sesije u prostorijama barokne *Casa de Convalescència* s klaustrom u središtu te je na taj način bilo omogućeno pravovremeno stizanje na izlaganja, čak i u okviru različitih sesija. Tematski spektar obuhvaćao je široki vremenski luk nad različitim geografskim lokalitetima, no ipak su neke sesije, već i samom svojom duljinom (u dvostrukim terminima), stavile naglaske na određene teme, kao što su primjerice *Historiografija i recepcija, Ludwig Senfl i Tinctoris*. Ova posljednja komemorirala je petstotu godišnjicu smrti jednog od najutjecajnijih pisaca o glazbi svoga vremena, Johanna Tinctorisa, te je ponudila osvježeni pogled na njegovu ulogu u glazbenom i intelektualnom ozračju 15. stoljeća. Evan MacCarthy i Emily Zazulia pokušali su tako sagledati utjecaje u Tinctorisovu teorijskome te skladateljskome radu, dok je Sean Gallagher detaljnim čitanjem glazbenih primjera iz *Liber de arte contrapuncti* bacio novo svjetlo na spornu praksu *cantare supra librum*. Drugi su pak prilozi, ništa manje vrijedni, nastojali ispuniti *lacunae* u obljetničarevoj biografiji (Ronald Woodley i Marlène Britta). Nemali broj sesija bavio se glazbom Pirenejskog poluotoka, odražavajući na taj način i sam lokalitet održavanja simpozija. Jedna od njih bila je posvećena španjolskome renesansnome skladatelju Tomásu Luisu de Victoriji (1548.-1611.), odnosno četrstotoj obljetnici njegove smrti. Ovo i četvrtim izlaganjem prošireno

zasjedanje, iznijelo je u prvi plan neka dosad zanemarivana pitanja recepcije u znanstvenom raspravljanju o Victoriji. Njegova tiskana zbirka *Missae, Magnificat, motecta, psalmi* poslužila je Juanu Ruizu Jiménezu kao poligon za ispitivanje različitih aspekata recepcije skladateljeva djela u crkvenim institucijama kastilijskog kraljevstva. Nadalje, Alfonso de Vicente pratio je popularnost skladateljevih osamnaest responzorija za *tenebrae* te njihovu adaptaciju Diega Llorente y Sola u 18. stoljeću. I dok je Esperanza Rodríguez-García pokušala ponuditi razloge istaknutog mjesta Victorijinih skladbi u zbirci amaterskog lutnjista, Engleza Edwarda Pastona (1550.-1630.), Javier Marín zaključio je ovu diskusiju detaljnim uvidom u Victorijino nasljeđe u Novome svijetu. Iznimno uspjeti bili su i prilozi koji su se bavili različitim vrstama liturgijske glazbe srednjovjekovne Španjolske: Ute Evers pregledno je predstavila španjolske izvore za dijalog *Quem queritis* te ih komparativnom metodom smjestila u međunarodni kontekst, dočim se u žarištu izlaganja Kathleen Nelson našao napjev *Exulteta*, odnosno promjenljivost njegovih melodijskih obrisa u liturgijskim rukopisima katalonske regije. Zajedno s Anom Čizmić i poljskim kolegom Pawełom Gancarczykom, autor ovog izvještaja sudjelovao je u sesiji o Dubrovniku, gdje su se mogli čuti prilozi ovog malog istraživačkog tima koji je dva ljeta zaredom radio na liturgijsko-glazbenim izvorima što se čuvaju u dubrovačkim samostanima Franjevačkog odnosno Dominikanskoga reda. U izlaganju je tako bila istaknuta uloga ovih prosjačkih redova u prenošenju, njegovanju, ali i »čuvanju« liturgijske glazbe toga područja.

Uz navedene tematske sesije, našao se na repertoaru simpozija i velik broj samostalnih izlaganja, od kojih je autor ovih redaka izabrao njemu najzanimljivija, svjestan fragmentarnosti kojom će ovaj prikaz nužno rezultirati. Sasvim originalan bio je prilog Eve M. Maschke o jednom konkretnom slučaju, gdje nam sfragistika može mnogo toga reći o glazbi. Radi se naime o otkriću teksta *conductusa Porta salutis ave* na dva britanska pečata iz 13. stoljeća, što je autoricu potaknulo da postavi nekoliko ključnih pitanja o institucionalnoj i ritualnoj funkciji pečatnih tekstova, odnosno glazbe koju isti impliciraju. Katelijene Schiltz je u dobro promišljenoj analizi triju moteta Gioseffa Zarlina — *Tres lectiones pro mortuis*, dala prednost aspektima skladateljskoga stila, modalne organizacije te interpretaciji tekstovnog predloška, referirajući se na njegove vlastite teorije iz traktata *Istitutioni harmoniche*. Predmetu svoga istraživanja Jared C. Hartt prišao je s područja teorije glazbe te Guillaumea de Machauta predstavio kao kršitelja pravila, istaknuvši do sada zanemarenu ulogu korištenja (u strukturnome smislu) male septime u njegovoj glazbi. Ovima valja pridodati još dva tzv. *keynote* predavanja što su ih održali dvojica stručnjaka za srednjovjekovnu, odnosno renesansnu glazbu. I dok je predavanje odsutnoga Lea Treitlera naslovljeno *Reflections on our Mimetic Heritage: From Plato to Louis Vuitton* (pročitao Sean Gallagher) ocrtalo prisutnost, gotovo čak i nužnost pojma *mimesis* ne samo u studiju rane glazbe, već u kulturi Zapada općenito, David Fallows je u predavanju *The Polyphonic Mass Cycle as forme fixe* naglasio prednost glazbenog pred teološkim očištem u tumačenju bitnih aspekata građe, ali i izvođenja misnog ordinarija.

Na simpoziju su predstavljena i 3 nova knjižna izdanja s područja renesansne i srednjovjekovne glazbe. Prvo od njih je zbornik u čast utjecajnog znanstvenika Davida Fallowsa, *Essays on Renaissance Music in Honour of David Fallows: Bon jour, bon mois et bonne estrenne* (The Boydell Press, Woodbridge 2011.). U ovoj zbirci tekstova zastupljeni su radovi mnogih poznatih stručnjaka poput Bonnie J. Blackburn, Alenjandra E. Plancharta, Iaina Fenlona, Barbare Haggh te mnogih drugih. Tematski se članci nadovezuju na problematiku kojom se Fallows bavio u svojem radu, a to su život i djela Guillaume Du Faya i Josquina des Preza te sakralna i svjetovna glazba srednjeg vijeka i renesanse. Drugo izdanje, *Pure gold: golden age sacred music in the Iberian world. A homage to Bruno Turner* (Reichenberger, Kassel 2011.), također zbornik, predstavljen je na koncertu u *Capella de Santa Àgata*, i to kao iznenađenje za Bruna Turnera, koji je uvelike zaslužan za istraživanje, publiciranje i promociju srednjovjekovne glazbe i liturgije Pirinejskog poluotoka. Okvir ove prezentacije bio je netom spomenuti koncert, na kojemu je vokalni ansambl *Musica Reservata de Barcelona* pod ravnanjem Petera Phillippsa izveo djela Thomása Luisa de Victorie te njegova mogućeg učitelja kontrapunkta Bernardina de Ribera. Na taj je način i u zvuku odan *hommage* jednom od najvećih španjolskih skladatelja, čija se djela međutim još uvijek relativno rijetko čuju na koncertnome podiju. Treće izdanje predstavljeno za vrijeme simpozija je *Florence, BNC, Panciatichi 27: Text and Context* (Brépols, Turnhout 2010.). Radi se o veoma opsežnoj publikaciji, u kojoj je opisan rukopis *Panciatichi 27* iz Središnje nacionalne knjižnice u Firenci. U tom po mnogo čemu značajnom i zanimljivom kodeksu sastavljenom na početku 16. stoljeća, vjerojatno u Mantovi ili Ferrari, nalazi se preko 150 skladbi, poznatih i anonimnih autora, svjetovnog i sakralnog karaktera. Ova knjiga, kao rezultat dugotrajnog rada autorice Gioie Filocamo, donosi dakle potpuno izdanje kodeksa i komentar uz svaku skladbu, zajedno s listom konkordanci i bibliografskim podatcima.

Tijekom simpozija sudionici su se mogli informirati i o nekim novim ili već postojećim projektima putem izloženih postera, a jedno poslijepodne organizirane su i poster sesije u formi kratkih predavanja. Izlaganja su bila interaktivna budući da je većina projekata dostupna na internetu. Od izvjestitelju najzanimljivijih valja spomenuti digitalizaciju tiskanih muzikalija u *British Library* (Early Music Online: Digitising the British Library's 16th-century anthologies of printed music, www.earlymusiconline.org), digitalizirane pjesmarice Nicholasa Du Chemina (The Chansonniers of Nicolas Du Chemin: A Digital Forum for Renaissance Music Books, <http://ricercar.cesr.univ-tours.fr/3-programmes/EMN/duchemin/>), izdanje *Liber Usualis* koje je potpuno pretraživo, uz pomoć tehnologije *optical music recognition* (Creating a Fully Searchable Edition of the Liber usualis, <http://ddmal.music.mcgill.ca/liber/>) te novi izgled i mogućnosti pretraživanja baze podataka *Cantus* (CANTUS Database: A New Vision, <http://cantusdatabase.org>).

Po završetku simpozija održan je sastanak na kojemu je dogovoreno da se sljedeći simpozij *MedRen*-a održi u Nottinghamu u Engleskoj. Tako će se održati tradicija da se u toj zemlji svake druge godine održava ovaj veliki simpozij.

Sudionici su ovu priliku iskoristili i da bi gromoglasnim pljeskom zahvalili ovogodišnjim organizatorima, Tess Knighton i Emiliju Ros-Fábergasu, koji su zaslužni za ovu više nego uspješnu konferenciju, na kojoj nije manjkalo inspirativnih predavanja i popratnih sadržaja, a niti prijateljskog ozračja koje je uvijek dobrodošlo, osobito novim sudionicima.

Hrvoje BEBAN
Zagreb

BERLIN, NJEMAČKA — LJETNA ŠKOLA SVEUČILIŠTA HUMBOLDT: CONTEMPORARY MUSIC CULTURE IN GERMANY, 18. 7. — 12. 8. 2011.

Svake godine u sklopu programa *HUWISU — Humboldt Winter and Summer University* Sveučilište Humboldt u Berlinu organizira zimske i ljetne škole namijenjene studentima preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog studija iz cijeloga svijeta. Studenti u otprilike mjesec dana imaju priliku odslušati jedan ili dva kolegija na engleskom jeziku čija je osnovna tema upravo Berlin, odnosno pojedini aspekti njegove bogate i turbulentne povijesti te živahne i inovativne sadašnjosti. Tako se može birati između raznih kolegija, primjerice, vezanih uz jezik, društvo, politiku, urbanizam, ekologiju, umjetnost i kulturu.

Godine 2011. u okviru Humboldtove ljetne škole odvijao se i kolegij *Contemporary Music Culture in Germany*, kojemu sam imala priliku prisustvovati zahvaljujući potpori Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i Hrvatskoga muzikološkog društva. Kolegij je vodio Markus H. Wyrwich, doktorand Katedre za teoriju i povijest popularne glazbe Instituta za muzikologiju i medijske studije Sveučilišta Humboldt. Predavanja su bila organizirana dva puta tjedno po četiri nastavna sata, a za svaki sat trebalo se pripremiti čitajući neke od tekstova iz opširne skripte pripremljene posebno za ovaj kolegij, a koju je svaki student dobio na početku nastave. U grupi je bilo 14 studenata, od kojih je većina dolazila iz Sjedinjenih Američkih Država, troje studenata bilo je iz Španjolske, jedan iz Velike Britanije te jedan iz Poljske.

Prvi tjedan bio je namijenjen temi »Glazbene industrije i kulture u njemačkim gradovima«. Krički se raspravljalo o pojmovima »glazbena industrija« i »glazbena kultura« kako bi se osvijestila njihova višeznačnost, a zatim je ovaj pluralistički pristup potkrijepljen brojnim primjerima industrijskih i kulturalnih obilježja njemačkih gradova kao što su Berlin, Frankfurt, Hamburg, Köln i München. Drugi tjedan bio je usmjeren prikazu povijesti popularne glazbe u razjedinjenoj Njemačkoj nakon Drugoga svjetskog rata, od amerikanizacije zapadnonjemačke popularne glazbe 1950-ih i ranih 1960-ih godina do glazbenika i novih eksperimentalnih glazbenih stilova kasnih 1960-ih i 1970-ih (*Krautrock* i elektronička glazba sastava

Kraftwerk) koji su postali vrlo utjecajni za razvoj popularne glazbe i izvan granica Njemačke. Osim toga, zanimljivo je bilo usporediti događanja u popularnoj glazbi Zapadne Njemačke s onima u Istočnoj Njemačkoj, gdje je cvala scena plesne glazbe koju je organizirala i strogo kontrolirala država (*Schallplattenunterhalter* bio je istočnonjemački naziv za DJ-a, koji je morao proći edukaciju i dobiti državnu licencu za puštanje glazbe na plesnim zabavama). Treći tjedan bio je namijenjen pojavama na njemačkoj sceni popularne glazbe 1980-ih (glazba i radikalni ljevičarski politički pokreti u Zapadnoj Njemačkoj; novi val pod utjecajem britanskog *punka*) i 1990-ih, nakon pada Berlinskog zida i ponovnog ujedinjenja Njemačke (*techno*, *hip-hop*, turski *hip-hop*). Posljednji je tjedan bio rezerviran za prezentacije studenata (moja grupa pripremila je prezentaciju na zadanu temu »David Bowie u Berlinu«).

Osim predavanja, jednom su tjedno bile organizirane i ekskurzije vezane uz glazbeni život Njemačke i Berlina, pa smo tako prvi tjedan imali priliku sudjelovati u »Glazbenoj šetnji Berlinom«, drugi tjedan smo posjetili Muzej glazbenih instrumenata, a treći tjedan Muzej televizije i filma. Osim ovih posebnih ekskurzija, Humboldt sveučilište je organiziralo razne izlete i aktivnosti za polaznike svih tečajeva Ljetne škole — posjet Pergamskom muzeju, plovidbu rijekom Spree, posjet Potsdamu i mnoge druge, čime su studenti mogli i na praktičan način obogatiti svoje znanje o Berlinu te družiti se s mladim ljudima iz raznih zemalja svijeta.

Humboldtova ljetna škola bila je zbilja sjajno akademsko i životno iskustvo, i ovom bih prilikom još jednom željela zahvaliti Zakladi HAZU i HMD-u što su mi omogućili njezino pohađanje. Muzikologija popularne glazbe u Hrvatskoj tek se treba razviti, pa mi je bilo veliko zadovoljstvo što sam mogla na Muzičkoj akademiji 21. ožujka ove godine, u organizaciji Kluba studenata muzikologije *fusNota* i HMD-a, održati studentima predavanje na temu »Popularna glazba u Njemačkoj — od *Krautrocka* do turskog *hip-hopa*« i prenijeti im svoja iskustva i znanja stečena u Berlinu.

Nina JUKIĆ
Zagreb

**BEČ, AUSTRIJA — SIXTEENTH MEETING OF THE IMS STUDY GROUP
»CANTUS PLANUS«, 21.-27. 8. 2011.**

Svake dvije godine članovi studijske grupe *IMS Cantus Planus*, posvećene proučavanju srednjovjekovnih napjeva Istočnog i Zapadnog kršćanstva, sastaju se na velikom simpoziju. Ovim povodom šesnaesti sastanak održan je u razdoblju od 21.-27. kolovoza 2011. u Beču. Na najvećem europskom simpoziju koji okuplja glazbene medieviste iz cijeloga svijeta predstavljeno je mnoštvo radova, održana

su tri koncerta, te je organiziran izlet u Heiligenkreuz i posjet Austrijskoj nacionalnoj knjižnici. Rad simpozija odvijao se pretežno u dvije usporedne sesije u prijepodnevnom i poslijepodnevnom terminima. S obzirom na zgsunut raspored te mnoštvo tema, u svrhu bolje preglednosti tijekom simpozija u ovom prikazu bit će izložen kronološki. Zainteresirani mogu pogledati kompletan program i sažetke izlaganja na stranici <http://www.cantusplanus.org/>

Prvoga dana, u nedjelju poslijepodne, održani su pozdravni govori od strane domaćina iz Austrijske akademije znanosti, te donedavne predsjednice *Cantus Planus*-a Barbare Hagg-Huglo. Uvodno izlaganje Dirka von Betteraya o glazbenim specifičnostima u misnim proprijima za svetice, koji se nalaze u notiranim rukopisima iz St. Gallena i Einsiedelna, pružilo je svojevrsan uvid u sadržaj koji je slijedio idućih dana. Završetak ovog preludija simpoziju označila je večernja molitva iz oficija sv. Bernarda uz sudjelovanje *Wiener Choralscholae* pod ravnanjem Daniela Maira te engleskoga muzikologa Johna Caldwella na orguljama. Odzvanjajući prostorom ranobarokne *Jesuitenkirche*, napjevi iz antifonarija cistercijske opatije Rein te skladba *Variationes ad fugam super Veni creator spiritus* Johna Caldwella uveli su sudionike u intenzivan radni tjedan koji je uslijedio.

Drugi dan simpozija obilježile su dvije teme: *Bizantsko pjevanje između Istoka i Zapada* i *Srednjovjekovna glazbena teorija*. Predavanja raspoređena po grupama trajala su cijeli dan u paralelnim sesijama. U grupi predavanja o glazbenoj teoriji cijela jutarnja sesija bila je posvećena radu Johannesa Hollandrinusa, glazbenog teoretičara 15. stoljeća. O ovom do sada zanemarenom piscu predstavljani su rezultati istraživanja međunarodne skupine autora, te nedavno tiskana prva u nizu knjiga *Traditio Iohannis Hollandrini*, čiji su autori Michael Bernhard (München) i Elzbieta Witkovska-Zaremba (Varšava). Do kraja dana uslijedila su između ostaloga i zanimljiva predavanja o razvoju sistema modusa (Andreas Pfisterer), menzuri kao tehničkom pojmu (John Caldwell), nazivlju notacije u traktatu *Vatican Anonymous* (Charles M. Atkinson), te analiza novootkrivenog traktata iz Leirije u Portugalu (Manuel Pedro Ferreira). U grupi predavanja o Bizantskom pjevanju obuhvaćeni su mnogi aspekti; raznovrsne usporedbe latinske i bizantske tradicije (radovi Gerde Wolfram, Nina-Marie Wanek, Flore Kritikou, Alexandra Lingasa), zatim analize različitih tipova notacije (Sandra Martani, Maria Alexandru, Alexey Yaroplov), te pitanje izvedbene prakse (Diane Touliatos). Kao dio poslijepodnevne sesije našlo se u okviru ove teme i zanimljivo predavanje Ivane Perković (Beograd) o glazbenim referencama u srpskoj liturgijskoj poeziji i hagiografiji.

Treći dan započeo je okruglim stolom pod nazivom *Jednoglasje u austrijskoj polifoniji*, no cijeli taj dan obilježio je posjet cistercijskoj opatiji Heiligenkreuz. Smještena u Bečkoj šumi, od godine svoga utemeljenja (1133.) djeluje bez prekida te se tako može podičiti iznimnim kontinuitetom, o čemu svjedoče i različiti stilovi gradnje tog velikog kompleksa u kojem danas živi osamdesetak redovnika. Uz organizirani razgled samostana i prisustvovanje na večernjoj molitvi s redovnicima koji vrlo intenzivno njeguju gregorijanski koral, posjet se sastojao i od radnoga

dijela, održanog u baroknoj dvorani *Kaisersaal*. Sesiju o jednostavnoj polifoniji otvorio je Giovanni Varelli u izlaganju o novootkrivenom organumu za sv. Bonifacija, dok je Hana Breko Kustura predstavila izvore za liturgijsku polifoniju Dalmacije, koncentrirajući se na komparativnu analizu najranijih primjera tzv. *polifonie semplice*, dvoglasnog tropiranog *Sanctusa* koji se čuva u benediktinskom samostanu sv. Marije u Zadru, te skupinu od pet dvoglasnih napjeva *Benedicamus domino* iz rukopisa dominikanskog samostana u Starom Gradu. Drugi diptih tog popodneva bio je posvećen obredima adoracije relikvije križa u srednjovjekovnome Rimu (Clyde Brocket) i pranja nogu u pobožnostima Zapadne Crkve (Nils Holger Petersen) te ulozu glazbe pri njihovu prakticanju.

Četvrti dan u potpunosti je bio posvećen domaćinima cjelodnevnom temom *Cantus Planus u Austriji*, sa simpatičnim podnaslovom *Tu felix Austria, canta!*. O raznim područjima srednjovjekovne glazbe u Austriji govorili su istaknuti stručnjaci, ali i mladi znanstvenici čiji prilozi nisu ni po čemu odstupali od visokih standarda postavljenih na ovom, ali i prijašnjim simpozijima. Sesiju je otvorio Stefan Engels predstavivši liturgijske rukopise koji se nalaze u Sveučilišnoj knjižnici u Grazu, a potječu iz benediktinskog samostana u St. Lambrechtu, u Štajerskoj. Hana Zühlke slijedila je kao prva u nizu od tri mlađe kolegice koje su predstavile svoje radove, a u svojem izlaganju iznijela je početne rezultate velikog istraživanja cjelokupne glazbeno-liturgijske rukopisne baštine u benediktinskom samostanu u Admontu. Györgyi Táborzsky predstavila je detaljnu analizu korpusa sekvenci koje se nalaze se u benediktinskim samostanima u Austriji, a nastale su u razdoblju od kasnog 11. do 16. stoljeća. Nakon toga, imali smo priliku čuti rad Inge Behrendt koja je izvijestila o procesijskim napjevima u ordinalu A-Gu 756 iz Seckaua. Na istom geografskom području Štajerske zadržali smo se i u sljedećem predavanju koje je pripremio jedan od vodećih austrijskih i svjetskih stručnjaka, Franz Karl Praßl. On je predstavio do sada zanemarenu i gotovo nepoznatu, ali vrlo vrijednu i zanimljivu zbirku rukopisa iz benediktinskog samostana u mjestu Vorau. Nakon toga slijedio je prilog Davida Merlina koji je pokušao odgonetnuti provenijenciju antifonara tiskanog 1519. Poslijepodnevne sesije otvorila su dva izlagača iz Slovenije koji se bave austrijskim izvorima. Jurij Snaj detaljnom je analizom notiranog misala pokušao odrediti povijesnu pozadinu nastanka tog rukopisa, kojega je 1296. sastavio pisar Ruotlib u Ljubljani, a u kojem se isprepleću liturgijski utjecaji iz Salzburga i Akvileje. Katarina Šter vrlo je slikovito prikazala promjene u notaciji u srednjovjekovnim antifonarima iz Kartuzije Žiće, koji su prema pravilama reda godinama zadržali iste liturgijske i glazbene značajke. Uslijedila su još dva zanimljiva izlaganja u kojima su predstavljene rukopisi nastali izvan područja današnje Austrije, a čuvaju se u austrijskim knjižnicama (Martin Czernin), te zbirka fragmenata u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici (Robert Klugseder).

Čitav ovaj dan prikladan je epilog dobio sljedećeg poslijepodneva, u četvrtak, posjetom Austrijskoj nacionalnoj knjižnici, gdje je za sudionike simpozija organizirano razgledavanje, pri čemu smo upoznati s bogatom povijesti i fundusom

te knjižnice. Također, imali smo priliku vidjeti i impresivnu zbirku srednjovjekovnih rukopisa i fragmenata, i to uz stručno vodstvo R. Klugsedera i H. Zühlke, koji se bave obradbom izloženih rukopisa.

Peti dan simpozija ponovno je bio podijeljen na dvije tematske skupine sa predavanjima u paralelnim sesijama. Jedna skupina okupila je radove vezane uz područja kasnog srednjeg vijeka, renesanse i baroka, a obrađivali su tematiku liturgijske glazbe nakon Tridentskog koncila (radovi Gabrielle Gilány, Orsolye Csomó, Jamesa Bordersa, Gábora Kissa i drugih), te se raspravljalo i o jednoglasju u razdoblju polifonije. Druga je skupina bila posvećena predstavljanju različitih izvora, i to iz Portugala (Diogo Alte de Veiga), Latiuma (Nicola Tangari), i Hemsjöa (Karin Strinnholm Lagergren). U okviru ove teme u poslijepodnevnoj sesiji svoje je izlaganje imao i Hrvoje Beban, koji je predstavio dominikanski rukopis iz franjevačkog samostana Male braće u Dubrovniku.

Šesti dan posvećen je slobodnim radovima, koji su također bili podijeljeni u dvije usporedne sesije, te grupirani po srodnim temama. Jedna je grupa bila posvećena glazbenim oblicima; sekvencama (Lori Kruckenberg, Marit Johanne Høye), tropima (Jeremy Llewellyn, Matthew J. C. Ward), prosulama (Marie Noël Colette/Gunilla Iversen), responsorijima (Debra Lacoste), itd. Druga grupa bila je posvećena različitim oblicima notacije, a u poslijepodnevnim sesijama našla su se izlaganja čiji su se autori pozabavili vezom politike i koralu (Anna Vildera, Cesarino Ruini, Roman Hankeln), zatim specifičnim liturgijskim tradicijama (Charles E. Brewer, Leandra Scappaticci, Jean-François Goudesenne), te oficijima (Ann-Marie Nilsson, Sarah Long).

Tog predzadnjeg dana simpozija sve nas je zatekla i jedna tužna vijest. U 77. godini života napustio nas je cijenjeni kolega i mnogima prijatelj, mađarski muzikolog László Dobszay. Njegova glavna područja istraživanja bila su gregorijanski koral, folkorna glazba te povijest mađarske glazbe do kraja 18. stoljeća. Kao jedan od suosnivača ove studijske grupe, Dobszay je na poseban način zadužio njezin rad te od samog osnutka aktivno sudjelovao na gotovo svim njenim simpozijima. Koncertom *Grazer Choralscholae* pod vodstvom Franza Karla Praßla i orguljaša Gunthera Rosta u *Stephansdomu* te iste večeri naš pokojni kolega dobio je dostojan ispraćaj, uz gregorijanske napjeve iz austrijskih crkava i samostana te orguljske skladbe Jehana Alaina.

Sedmi, ujedno i zadnji dan simpozija, održana je samo jedna sesija prilikom koje su predstavljene nove mogućnosti i sučeljene baze podataka *Cantus* (Jan Koláček i Debra Lacoste). Njihova je primjena ilustrirana u izlaganju Tereze Seifertove, koja se koristi upravo tom bazom podataka pri izradi svojeg diplomskog rada.

Prije rastanka održana je još i kratka završna sjednica, na kojoj je službeno predstavljen novi savjetodavni odbor *Cantus Planus-a*, kojim će nakon Barbare Hagg-Huglo sada predsjedati Roman Hankeln. Najavljeno je kako ovoga puta neće biti tiskan zbornik s potpunim izlaganjima, već samo sa opsežnijim sažecima. Iako to predstavlja svojevrsan gubitak za glazbenu medievistiku, može ujedno

biti i poticaj da se još više sudionika okupi za dvije godine na sljedećem simpoziju, na kojemu će opet biti predstavljeni najnoviji istraživački rezultati vezani pretežno uz jednoglasnu liturgijsku glazbu srednjega vijeka.

Ana ČIZMIĆ
Zagreb

**PULA — DRUGI MEĐUNARODNI SIMPOZIJ GLAZBENIH PEDAGOGA:
GLAZBENA NASTAVA I NASTAVNA TEHNOLOGIJA: MOGUĆNOSTI I
OGRANIČENJA, 23.-24. 9. 2011.**

U Puli se po drugi put održao međunarodni simpozij glazbenih pedagoga pod skupnim nazivom *U svjetlu sadašnjih i budućih promjena*, u organizaciji Odsjeka za glazbenu pedagogiju unutar Odjela za glazbu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Prije dvije godine pokrenula ga je dr. sc. Sabina Vidulin-Orbanić s namjerom okupljanja glazbenih pedagoga, znanstvenika i praktičara koji bi svojim istraživanjima, inovacijama i konkretnim prijedlozima unaprijedili glazbeno-pedagošku teoriju i praksu. Kako smo suvremenici vremena obilježenog naglim razvojem novih komunikacijsko-informacijskih tehnologija i sukladno tome novim načinima usvajanja znanja, ukazuje se potreba da se nanovo sagleda smisao i budućnost nastavne prakse na području glazbe. Bilo je to polazište teme simpozija *Glazbena nastava i nastavna tehnologija: mogućnosti i ograničenja*, a njene su osnovne sugestije: osuvremeniti nastavna sredstva i pomagala, sukladno pristupiti različitim metodičkim rješenjima i oblicima rada, primijeniti mogućnosti suvremene tehnike, te reinterpretirati program i sadržaje. Na simpoziju, koji se održavao u Svečanoj dvorani Tone Peruška na Sveučilištu Jurja Dobrile i dvorani Odjela za ekonomiju i turizam, sudjelovalo je dvadesetpetero izlagatelja iz Hrvatske i inozemstva, različitih glazbenopedagoških zvanja, zanimanja i usmjerenja. Radovi, znanstveni, pregledni, stručni, te prikazi, dotiču područja glazbenog obrazovanja od vrtića do visokog školstva, a donose širok spektar raznolikih tema. Dvodnevna događanja bila su raznovrsna, a obuhvatila su — osim izlaganja — radionicu, forum studenata, koncerte, izložbe i promociju knjige.

Vrijednost suvremene tehnologije u unapređivanju nastavnog procesa današnjice apostrofirale su prije svih u zajedničkom radu *Mediji u nastavi: pedagoško-muzikološki aspekti* Lada Duraković (ujedno i članica organizacijskog odbora) i Sabina Vidulin-Orbanić (ujedno i predsjednica programskog i organizacijskog odbora). Zagovaranje primjene multimedije na visokoškolskim ustanovama temelji se na rezultatima provedenoga empirijskog istraživanja, koji ukazuju na to da multimedija omogućava bolje upoznavanje i razumijevanje gradiva, a mogućnosti njezine primjene autorice su objasnile kroz korelaciju kolegija Metodika nastave

glazbe, Povijest glazbe i Upoznavanje glazbene literature. Ivančica Hinek (*Učinci primjene audio uređaja za reprodukciju zvuka /CD playera/ u realizaciji glazbenog diktata u nastavi solfeggia*) u svom je izlaganju te praktično u radionici, koju je ostvarila s učenicima pulske Srednje glazbene škole Ivana Matetića Ronjgova, predočila da slušna analiza (ulomaka) skladbi različitih stilova i žanrova u izvornoj izvedbi pomoću audio uređaja za reprodukciju zvuka, motivira učenika na vještinu bilježenja glazbenoga diktata, te ga usmjerava na otkrivanje sastavnica koje čine glazbeno djelo, osvještavajući tako i njegovo razumijevanje. *Hibridni tečaj blok-flaute (pilot projekt)* predstavio je Branko Škara koji je pomno osmislio način e-učenja blok-flaute, već pokrenut i dostupan na mrežnim stranicama; isti doduše ne zamjenjuje ulogu nastavnika, ali svakako reorganizira nastavni proces, a osobito je koristan (većinom odraslim) osobama da učenjem ispune svoje kratko slobodno vrijeme. Kako se i zašto u nastavi mogu koristiti suvremene tehnologije (internet, softwari, audio i video uređaji itd.) iskazali su i Sofija Cingula (*Nove tehnologije u podučavanju pjevanja*), Nikolina Matoš (*Uloga videokomponente u suvremenoj nastavi metodike teorijskih glazbenih predmeta*), Michele Biasutti iz Italije (*Načini uporabe tehnologije u području glazbenoga obrazovanja*), a svoje je istraživanje izložila i Branka Rotar Pance iz Slovenije (*Mladež, glazba i moderne tehnologije u glazbenom podučavanju*).

Dio radova bavio se analizom multimedijalnih sredstava (kao što digitalni resursi, web izvori, animirani filmovi) kojima nastavnik može nadopuniti nastavne aktivnosti. Njihovi su autori Katarina Zadnik iz Slovenije (*Uporaba web izvora i sadržaja u nastavi glazbene kulture u srednjoj školi*), Brad Hansen iz USA (*Hibridno/integrirano glazbeno poučavanje: predmet glazbene kulture popraćen web aktivnostima*), Sebastian Bielicke iz Njemačke (*Odabrane tipologije učenika i učenja u odnosu na digitalne resurse na nastavi pjevanja*), koji je povezao poznatu iskustvenu teoriju s potrebom novoga načina poučavanja mlade generacije digitalnoga doba, Snježana Dobrota (*Primjena obrazovne tehnologije u glazbenoj nastavi*), koja je analizirala obrazovnu ostvarivost glazbenih igara *Četiri godišnja doba* i *Čarobna frula*, te Ivana Paola Gortan-Carlin i Tamara Sapanjoš (*Glazba i animirani filmovi: mogućnost korištenja medija u glazbenom odgoju*) na primjeru animirane serije *Little Einstein*.

Učenje glazbe povezivanjem s drugim načinima izražavanja ili percepcije otvara čitav niz pitanja i osmišljavanja metoda, prisutnih kako u prijašnjim tako i u suvremenim nastavnim tehnologijama. Kako u praksi ostvaruje didaktičke metode koje su još tijekom 20. stoljeća razvili E. J. Dalcroze i C. Orff obrazložila je Bernarda Rakar iz Slovenije (*Utjecaj pokreta na glazbeno opažanje u osnovnoškolskom glazbenom obrazovanju*). Bogdana Borota iz Slovenije (*Interaktivno učenje u informatičkom okruženju 'Glazbeni format slike, ritam'*) je naglasila pozitivne implikacije interaktivnog poučavanja koje potiče rane procese glazbene pismenosti, na primjeru računalnog okruženja što ga je sama koncipirala; rad se temelji i na istraživanjima rezultata provedenog u trećem razredu osnovne škole u Sloveniji. Davorka Radica (*Uloga vizualne predodžbe glazbenog prostora i vremena u učenju i razumijevanju glazbe*) je propitala ulogu i utjecaj vizualnih sadržaja na formiranje

glazbenog mišljenja i usvajanje glazbenih pojmova te pokušavala odrediti pojam »glazbeno vizualno«, a rad potkrepljuje primjerima skladateljskih mišljenja, glazbenih disciplina i pojmova. Autorica smatra da je glazbena vizualnost prije svega povezana s doživljajem glazbenoga prostora, pa njeno osvješćivanje pridonosi boljem razumijevanju novih glazbenih dimenzija osobito u glazbi 20. stoljeća do danas; vremenska dimenzija, i svi elementi s njom povezani (ritam, glazbeni oblici), s druge strane, ispravnije je shvaćena bez uporabe vizualnih predodžbi.

O suvremenom industrijskom društvu i mjestu glazbe u njemu govorio je Martin Sigmund iz Austrije (*Učenje glazbe u iskustveno orijentiranom društvu*). Otvoren pristup posebnim potrebama djeteta u svom pedagoškom radu ostvaruje Tihana Škojo (*Personalizirano učenje kao sastavni dio nastave solfeggia slijepih učenika*), promišljajući o novim mogućnostima u budućem podučavanju slijepih učenika pomoću prilagođene računalne opreme, koja će osuvremeniti postojeću nastavu. Kako suvremeni mediji mogu nadopuniti znanje učenika, ali ne i zamijeniti »živo izvođenje« glazbe te vizualno osmisliti tematski koncert, na primjeru vlastite prakse prikazala je Nataša Leverić Špoljarić (*Povijest glazbe u živom zvuku, slici i riječi — prikaz projekta Barok na dvoru Pavla Markovca*).

Nezaobilazna tema bila je propitivanje adekvatnosti i svrsishodnosti udžbenika u nastavi glazbe u školama, čime su se bavili Darko Novosel (*Ispunjava li udžbenik kao dio nastavne tehnologije svoju ulogu u glazbenoj nastavi u osnovnoj školi?*) te Goran Sučić i Ante Gašparđi (*Od tradicionalnog udžbeničkog do suvremenog e-poučavanja u glazbenoj nastavi*). Uvodno pozvano predavanje održao je Pavel Rojko (*Plaidoyer za izravno učenje glazbe*).

Prostor za izmjenu mišljenja na ovom su simpoziju dobili i studenti, okupljeni u Prvi forum glazbene pedagogije. Na tribini su raspravljali o temi *Studij glazbene pedagogije u Hrvatskoj: prednosti i nedostaci*, dok su se radionice usredotočile na *Projekt »Moja domovina«* (Maja Bolić i Aleksandra Smolić), *Uporabu suvremenih tehnologija u predškolskim ustanovama* (Ana Čorić) i *Korištenje računalom u nastavi glazbe* (Elvis Međeral).

U sklopu simpozija predstavljena je i knjiga Lade Duraković *Ideologija i glazbeni život: Pula 1945.-1966.*, iznimno vrijedan prinos muzikologiji u Istri. Uz samu autoricu promovirali su je ispred Hrvatskog muzikološkog društva, koje je knjigu i objavilo, Vjera Katalinić i Stanislav Tuksar.

Građa simpozija *Glazbena nastava i nastavna tehnologija: mogućnosti i ograničenja* objavljena je već u istoimenom zborniku koji su sudionici već imali u rukama tijekom njegova održavanja. Ona može biti pomoć u organizaciji i izvođenju odgojno-obrazovnoga rada, oživljavanju i obogaćivanju nastavnih metoda i oblika rada i doprinos zanimljivosti i djelotvornosti nastavnoga procesa. Prikladnom primjenom, odnosno poznavanjem mogućnosti i ograničenja nastavne tehnologije, zasigurno će biti bolji ishodi kako u realizaciji nastave tako i u utjecaju na kvalitetu znanja i umijeća učenika. Stalno stručno usavršavanje neminovna je potreba suvremenog učitelja, od kojega se zahtijeva visoka razina kompetentnosti i očekuje

pronalaženje načina podučavanja prilagođenih zahtjevima novoga vremena. Podstrek učiteljima glazbe i znanstvenicima u njihovu radu svakako pruža ovo strukovno okupljanje, gdje se mogu naći pedagozi svih glazbenih područja zanimanja i tu izmijeniti iskustva i učiti. Treba stoga podržati i buduća organiziranja simpozija glazbenih pedagoga, i rad *spiritusa movensa* cijeloga događanja Sabinu Vidulin-Orbanić.

Lada DURAKOVIĆ i Nataša LEVERIĆ ŠPOLJARIĆ
Pula — Zagreb

ZAGREB — FRANJO KSAVER KUHAČ (1834. — 1911.): GLAZBENA HISTORIOGRAFIJA I IDENTITET. MEĐUNARODNI MUZIKOLOŠKI SKUP / FRANJO KSAVER KUHAČ (1834 — 1911): MUSIC HISTORIOGRAPHY AND IDENTITY. INTERNATIONAL MUSICOLOGICAL CONFERENCE, 27. — 29. 10. 2011.

Međunarodni muzikološki skup pod naslovom *Franjo Ksaver Kuhač (1834. — 1911.): Glazbena historiografija i identitet* održao se u Zagrebu 17., 28. i 29. listopada 2011. godine u povodu obilježavanja 100. obljetnice smrti znamenitoga hrvatskoga utemeljitelja historijske muzikologije, etnomuzikologije i glazbene historiografije u Hrvatskoj, u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (Odsjeka za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe) Hrvatskoga muzikološkog društva.

Franjo Ksaver Kuhač (Osijek, 20. 11. 1834. — Zagreb, 18. 6. 1911.) slovi za utemeljitelja hrvatske muzikologije i etnomuzikologije, a u svomu je bogatomu sakupljačkom i znanstveno-istraživačkom radu dotaknuo brojna područja te na mnogim među njima ostavio snažan pečat. Hrvatska muzikološka zajednica svomu se zaslužniku već bila odužila skupovima i prigodnim svečanostima (osobito znanstvenim skupom 1984. godine održanim u tadašnjoj JAZU), no, promišljajući ideje o organizaciji većega skupa u povodu obilježavanja 100. obljetnice njegove smrti, Kuhačevo je djelo željela postaviti u širi, međunarodni okvir, kakvom je, uostalom, i sam težio. U tomu su se smjeru, od ideje do realizacije skupa, kretala nastojanja Organizacijskoga odbora kojemu su članovi bili: Vjera Katalinić, Koraljka Kos, Sanja Majer-Bobetko, Grozdana Marošević i Stanislav Tuksar.

Trodnevna se manifestacija, koja se održala u novouređenim prostorima multimedijalne dvorane Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na Strossmayerovu trgu, sastojala od jutarnjih i poslijepodnevničkih sesija prvih dvaju te jutarnje sesije posljednjega dana znanstvenoga skupa, a jezici izlaganja temâ bili su hrvatski (8 referata) i engleski (20 referata). U programskoj je knjižici, kao i

u odvojeno priređenim sažetcima o temama izlaganja, bilo naznačeno 29 tema/ referata 31 autora (naime, u dvama su slučajevima svoje referate potpisala dva autora) — muzikologa, etnomuzikologa, povjesničara i povjesničara književnosti iz Hrvatske, Slovenije, Crne Gore, Italije, Mađarske, Austrije, Češke, Poljske, Bugarske, Irske, Srbije i SAD-a.

Pritom još valja napomenuti da su se izlaganju svojega rada na skupu odazvali gotovo svi predviđeni (i u knjižici navedeni) sudionici: izostao je referat Dubravke Franković, a umjesto najavljene Željke Radovinović temu o njihovom zajedničkom radu na projektu digitalizacije i očuvanja Kuhačeve baštine predstavila se Aleksandra Mežnarić-Karafin. Tako je skup ponudio 28 priopćenja, koja, nadati se u istomu broju, valja očekivati u, za objavljivanje predviđenomu, zborniku radova tijekom 2013. godine.

Nakon pozdravnih riječi, što su ih na otvorenju nazočnim akademikima, znanstvenicima iz Hrvatske i inozemstva, studentima i ostaloj publici uputili akademici, najprije predsjednik hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Zvonko Kusić, a potom i akademik Ivan Supičić (muzikolog, inače bivši predsjednik Međunarodnoga muzikološkoga društva, utemeljitelj Zavoda za muzikološka istraživanja — današnjeg Odsjeka za povijest hrvatske glazbe — te jedan od utemeljitelja Hrvatskoga muzikološkog društva i njegov nekadašnji prvi predsjednik, a od ožujka 2012. njegov počasni predsjednik, inauguriran u povodu 20. obljetnice osnutka Hrvatskoga muzikološkoga društva), skup je započeo s radom.

S obzirom na široka polja interesa, područje rada i povijesno značenje Franje Ksavera Kuhača, odabrana je i u prvi plan stavljena problematika glazbene historiografije kao važne odrednice u stvaranju glazbenoga i kulturnoga identiteta nacije, ali je isto tako velik dio priloga bio posvećen njezinim međunarodnim paralelama i pandanima ne bi li se taj istraživački diskurs shvatio u širem, europskomu pa i izvanoeuropskomu kontekstu, što se naposljetku pokazalo ključnim elementom za shvaćanje pozadine nekih — gotovo bismo mogle reći — proskribiranih Kuhačevih stajališta.

Prvi je krug tematskih istraživanja (*Franjo Ksaver Kuhač/1834. — 1911.*) bio vezan uz Kuhačevu ličnost, njegov istraživački i sakupljački rad te autorova stajališta o glazbi, kontekst djelovanja i njegovo nasljeđe. Iako je o Kuhaču i njegovu radu već pisano u raznim prigodama, opsežnost njegova rada i dalekosežnost njegova utjecaja pokazala se još uvijek dovoljno širokom za istraživanje novih spoznaja, osobito s obzirom na metodologiju rada, domaće i međunarodne kontakte, kao i drugih spoznaja o glazbeno-kulturnom životu sredina u kojima je boravio i sl. Uvodno je izlaganje održala akademkinja Koraljka Kos (*Franjo Ksaver Kuhač i hrvatska glazba njegova vremena*), u kojemu je autorica naznačila temeljne smjernice kojima su se kretali Kuhačevi glazbeni afiniteti i način na koji je tumačio i sagledavao glazbu svojega vremena, primjenjujući — katkada u sebi proturječan — vlastiti vrijednosni sustav. Potom je, a prije niza zanimljivih priopćenja, uslijedila posve okvirna prezentacija Aleksandre Mežnarić-Karafin (*Predstavljanje web stranice*

o F. Ks. Kuhaču), kojom su se nazočni mogli u kratkim obrisima upoznati s mogućnostima pretraživanja na web stranici Kuhac.net. (<http://Kuhac.net>)

Problematika Kuhačevih nacionalnih identiteta bila je u žarištu izlaganja Stanislava Tuksara (*Franz Xaver Koch vs. Franjo Ksaver Kuhač: Glazbeni i drugi identiteti — njemačko-austrijski, panslavenski, južnoslavenski i/ili hrvatski?*), kojom je autor predstavio dilemu (sadržanu u naslovu) etniciteta, narodnosti i (glazbenoga, odnosno, kulturnoga) identiteta.

Grozdana Marošević iznijela je istraživanje na temu *Ideje o narodnoj glazbi u istraživanjima i glazbenoj praksi u Hrvatskoj od sredine 19. do sredine 20. stoljeća*, Gorana Doliner temu *Historiografija crkvene glazbe i istraživanja Franje Ksavera Kuhača*, a Naila Ceribašić *Glazbeni kozmopolitizam i nacionalizam: Hrvatski građanski tisak, etnomuzikološki izvori i Kuhačeva baština 1920-ih i 1930-ih*.

I u poslijepodnevnoj su (druvoj i trećoj) sesiji prvoga dana uslijedila izlaganja što smo ih svrstali uz prvi tematski krug istraživačkih autorskih prinosa; tako je Vjera Katalinić analizirala drugi svezak Kuhačeve korespondencije koja je u pripravi za objavljivanje (*Pisma kao izvor za glazbenu historiografiju na primjeru 2. sveska Kuhačeve korespondencije*), potom su Andrea Sapunar-Knežević i Marijana Togonal prikazale *Kuhačev putopis o zapadnougarskim Hrvatima u kontekstu dotadašnjih filoloških i etnografskih istraživanja*, a Ivana Antović (Kotor) zborila je na temu *Diplomski rad kompozitora Ivana Brkanovića »Muzičko nacionalno nastojanje Franje Ks. Kuhača«* iz 1935. godine. Na kraju prvoga radnoga dana skupa bila su predstavljena još tri referata: László Vikárius (Budimpešta) prikazao je kako *Béla Bartók proučava Kuhačevu zbirku*, Tatjana Marković (Graz-Beograd) istražila je temu *Franjo Ksaver Kuhač i mapiranje južnoslavenske glazbene kulture*, a Michaela Freemanova (Prag) i Jarmila Prochazkova (Brno) predstavile su odnos Kuhača i čeških zemalja na temu pod naslovom *F. Ks. Kuhač i češke zemlje: aktivnosti, odnosi i paralele u svjetlu novih otkrića*.

Drugo tematsko težište skupa (*Historiografija*), kao što je i najavljeno u njegovu naslovu, bilo je problematiziranje poimanja, konstruiranja i pisanja glazbene historiografije na način na koji ju je u svojem opsežnomu opusu na slučaju hrvatske i južnoslavenske glazbene historiografije oprimjerio sam F. Ks. Kuhač. S obzirom na to da je Kuhač djelovao pretežito u doba »nacionalnoga romantizma«, u kojemu su se sličnom ili identičnom problematikom bavile i mnoge druge europske nacionalne muzikologije, u ovoj su prigodi — uz ona istraživanja s temama vezanim uz Kuhača — bile obuhvaćene i sukladne etničke i nacionalne teme, kao i one koje ovu problematiku obrađuju teorijski i načelno.

U okviru ove tematske cjeline — koja se podudarila s izlaganjima četvrte i pete sesije znanstvenoga skupa u cjelini, odnosno, prve i druge sesije drugoga dana simpozija — bili su predstavljeni prilozi vezani uz glazbenu historiografiju, često s mogućnosti povlačenja usporedbi s F. Kuhačem. Tibor Tallián (Budimpešta) predstavio je *Stvaranje mađarske povijesti glazbe u 19. stoljeću*, Sanja Majer-Bobetko krenula je *Tragom Franje Ksavera Kuhača: Hrvatska glazbena historiografija u prvoj polovici 20. stoljeća*, a Stefanka Georgieva (Stara Zagora)

izvijestila je *O nekim odnosima Franje Ks. Kuhača s Bugarskom: pokušaj rekonstrukcije temeljene na korespondenciji i historiografskim dokumentima*. Neke specifične perspektive prikazali su Barbara Boisits (Beč) u svojem izlaganju *Kako izbjeći nacionalističku zamku? Prijedlog za alternativne naracije u povijesti glazbe 19. stoljeća u srednjoj Europi*, Tomislav Škrbić (Sisak) u referatu *Franjo Ksaver Kuhač i Hanslickov »formalizam«*, a Miroslava Hadžihusejnović-Valašek predstavila je temu *Franjo Ksaver Kuhač i osječki glazbenici*.

Treća tematska cjelina (*Identitet*) problematizirala je pitanje poimanja, stvaranja i utvrđivanja glazbenoga identiteta — na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i/ili nadnacionalnoj razini — koje, na složen i ponekad kontroverzan način, ilustrira upravo Kuhačev primjer vlastita laviranja između hrvatskoga, južnoslavenskoga ili panslavenskoga identiteta. Moguće ga je artikulirati unutar širega tematskoga okvira odnosa glazbe i identiteta, koji uključuje procese izražavanja i stvaranja identiteta glazbom u različitim povijesnim i društvenim uvjetima i s različitim ideološkim pozadinama, s obzirom na etnicitet, većinske i manjinske zajednice, pojedinca i kolektiv, spol i rod, profesiju i drugo.

Ovaj je tematski okvir obuhvatio niz zanimljivih referata koji su — predstavljeni u trećoj i četvrtoj sesiji drugoga dana te u dvjema sesijama trećega dana (odnosno, od šeste do devete sesije radnoga dijela skupa) — obuhvatili pitanja identiteta, važne odrednice u stvaranju povijesti nacija. Harry White (Dublin) predstavio je svoj rad *Izum irske glazbe: sjećanja na Grattana Flooda*, Ivano Cavallini (Palermo) *Folklorno i narodno kao »nacionalno«*: izum talijanskog jedinstva putem pjesništva i glazbe, Ingrid Pustijanac (Zagreb-Cremona) analizirala je *»Folklor i suvremene skladateljske tehnike: pitanje nacionalnog identiteta hrvatskih skladatelja 20. stoljeća*, Jolanta Guzy-Pasiak (Varšava) predstavila je zanimljivu hrvatsko-poljsku vezu *Panslavenske ideje Ludomira Michala Rogowskog (1895. — 1954.): u potrazi za poljskim nacionalnim identitetom u glazbi*, a Jan Bat'a (Prag) temu *Karel Konrad (1842. — 1894.) i konstrukt panslavenskog glazbenog identiteta*. U posljednjim dvjema sesijama Tomáš Slavický (Prag) slijedio je *Traženje zajedničkoga kulturnoga identiteta na početku 20. stoljeća: Josef Vajs, »ćirilizam«* i pokret za obnovu glagoljaškog pjevanja u Hrvatskoj i Češkoj, Dalibor Davidović izložio je nadahnuto osmišljen rad naslova *Tišine: slučaj »Lisinskog«*, dok je Renata Suchowiejko (Kraków) prezentirala *Glazbene migracije i mobilnost sredinom 19. stoljeća u Europi: čitanja dinamičkih kulturnih kartografija*, prikazavši navedenu problematiku na specifičnim primjerima. Na kraju, svoju je temu *Kultura i identitet: razumijevanje glazbe 19. stoljeća na teritoriju Slovenije* referirala Nataša Cigoj-Krstulović (Ljubljana), dok je William A. Everett (Kansas City) predstavio pitanje *Zamišljanje identiteta istočne Azije u britanskom glazbenom kazalištu 1890-ih: slučaj musicala The Geisha (1896) Sidneya Jonesa*.

No, premda je skup bio artikuliran u tri predstavljene tematske skupine, neki su prilozi prelazili okvire jedne i zadirali u područja druge tematike, što svjedoči o slojevitosti problematike te o međusobnu prožimanju, ovdje u bitnomu naznačenih, tematskih obzorja.

Ovim se okvirnim i informativnim podacima može pridodati i činjenica o iznimno dobroj posjećenosti (osobito stručne publike) tijekom svih triju dana skupa te o znatnomu komunikacijskom protoku između izlagatelja i slušatelja. Naime, nakon svake od osam sesija — prema predviđenom programu — razvijala se živa diskusija o predstavljenim temama, nudeći dodatna pojašnjenja, sugestije i proširenja naznačene problematike. Dakako, u devetoj se, završnoj diskusiji ponovno naglasilo pitanje *identiteta* kao procesa, koji se (identitet) sagledava kroz prizmu osjećanja, kao znak izbora i/ili s obzirom na recepciju (receptora), u mijenama, tumačenju i prepoznavanju identifikacijskih stereotipa, nekih od bitnih dijelova takva složena procesa.

U zaključku valja iznijeti još i sljedeće: ako je, dakle, primarna i temeljna važnost Kuhača u činjenici da je, među inim, postavio temelje na kojima se moglo dalje i drugačije raditi (u svim aspektima glazbenoga mišljenja), onda bi se o ovom skupu moglo reći da je on nastavljajućim dijelom niza znanstvenih skupova koji je bio započeo 1980-ih godina, a jedan je među njima, kao što je u uvodu bilo istaknuto, bio i prvi simpozij o Kuhaču iz 1984. godine. Ako je, dakle, prvi skup o Kuhaču postavio temeljne spoznaje o Kuhaču i oko Kuhača (kojima su se u bitnomu ustanovili i prepoznali svi ili gotovo svi aspekti njegova lika i djela, sa svim proturječnostima, sagledavajući Kuhačev lik i djelo tada i u takvu kontekstu kao jedinstven i poseban slučaj, što je, dakako, Kuhač to i bio te on još uvijek u svojoj posebnosti takvim biva i nadalje), onda bi se drugi skup, o kojemu je ovdje riječ, mogao držati daljnjim pomakom, u kojemu su se mnogi poznati (i/ili novi) pogledi nastojali internacionalizirati.

Naime, već se iz naslova pojedinih izlaganja nazrijevala ideja koja je prožela istraživački diskurs o Kuhačevu dobu i interaktivnim utjecajima. Pokazalo se očitim da su ljudski i profesionalni lik i djelo Franje Ksavera Kuhača mogli biti poticajnim za stanovite pomake u sagledavanju širega konteksta Kuhačevih i/ili njemu srodnih postignuća, ne samo i ne jedino u proučavanju njegova položaja u okviru hrvatske kulture (i znanosti) toga i našega doba, već u promišljanjima u kojima je Kuhačeva baština u godinama koje su slijedile bila osloncem u znanstvenoj i široj kulturnoj sferi, kao i u promišljanju o sličnim utjecajima na onodobne pojave izvan hrvatskih kulturoloških krajolika. Štoviše, ovim se skupom — i u tomu je njegovo značenje — ukazalo na to da je izdizanje na razinu kontekstualizacije pogled dalje na srodne ili drugačije pojave i osobnosti u međunarodnim razmjerima, a prepoznavanjem analognih situacija, sâma tema o Kuhaču i oko Kuhača razmatra se kao jedna među sličnima.

Naposljetku, Kuhač kao izlazišni motiv mogao se poimati kao metafora manjih ili većih, značajnijih ili manje znatnih osobnosti, raznih opusa i znakova doba kojemu je pripadao, pokazavši mogućnost širega problematiziranja (naslovom) naznačene teme skupa, i ne samo u srednjoeuropskim, već i u širim kulturološkim okružjima.

O događanjima uz znanstveni skup

Bogatim sadržajima koji su se prezentirali u formalnomu, znanstvenoradnomu dijelu skupa, pridružila su se i glazbenoprigradna zbivanja, koja su živopisnim predahom na trenutak stvorila ozračje Kuhačeva glazbenoga svijeta. Naime, uz otvorenje skupa Tamburaški orkestar KUD-a »Gaj« iz Zagreba (dirigent Krešimir Račić) predstavio je niz skladbi iz Kuhačeva opusa (*Pastirski rondo*, *Osječki galop*, *Miruj, miruj, srce moje*), sve u obradbi Julija Njikoša. Bogatiji je program uslijedio na cjelovečernjem koncertu pod naslovom »Iz građanskog i plemićkog salona na mijeni stoljeća«; na kojemu su bile izvedene skladbe iz Kuhačeve zbirke *Južnoslovenske narodne popievke*, potom i Kuhačeve skladbe (*Budnica Trenkovih pandura*, *Souvenir d'une belle journée*), te djela Ivana Zajca (*Uzdah*, *Lastavicam*) kao i Kuhačevih mladih suvremenika — Dore Pejačević (*Sonata za violinu i glasovir u D-duru*), Josipa Hatzea (*Majka*, *Lađa u noći*) i Vjekoslava Rosenberga-Ružića (*Sonata za glasovir u As-duru*). U izvedbi su sudjelovali, slijedom glazbenih točaka: mezzosopranistica Nataša Antoniazso, pijanistica Ljudmila Šumarova, pijanist Veljko Glodić, violinist Anđelko Krpan te pijanistica Renata Hil.

Osim spomenutim glazbenim zbivanjima, simpozij je bio popraćen i bogatom izložbom o Franji Ksaveru Kuhaču, koju je priredila i postavila Nada Bezić u predvorju knjižnice HAZU; na toj su izložbi bili izloženi Kuhačevi rukopisni i tiskani radovi, pojedine skladbe, zbirka *Južnoslovenske narodne popievke*, fotografije i raznovrsna dokumentacija, djelomice vezana i uz neke referate sa simpozija.

Nakon Zagreba, skup u Osijeku

S obzirom na čvrstu vezu Kuhača i njegova rodnoga grada Osijeka, a na poticaj tamošnjih kolega, Hrvatsko muzikološko društvo i Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU organizirali su inačicu — skraćenu verziju skupa — 2. i 3. prosinca 2011., u kojemu je sudjelovala glavnina hrvatskih sudionika, i to s referatima na hrvatskom jeziku. Redom izlaganja na osječkom su skupu sudjelovali: Grozdana Marošević, pročitan je referat Miroslave Hadžihusejnović-Valašek, zatim Sanja Majer-Bobetko, Vjera Katalinić, Koraljka Kos, Gorana Doliner, Tomislav Škrbić, Naila Ceribašić i Stanislav Tuksar, a pridružila im se i Osječanka Branka Ban s referatom *Kuhač i Osijek u interpretaciji Antonije Kassowitz-Cvijić*. U petak, 2. prosinca, bio je ponovljen i dio zagrebačkoga koncerta, na kojemu su mezzosopranistica Nataša Antoniazso i pijanistica Ljudmila Šumarova izvele vokalne i instrumentalne skladbe Franje Kuhača (uključujući i napjeve iz njegove zbirke) te popijevke Ivana Zajca i Josipa Hatzea. Organizatorima se pridružio Zavod za znanstveni rad HAZU u Osijeku, a glavni teret financiranja i organizacije održavanja ovih manifestacija podnijela je osječka Glazbena škola »Franjo Ksaver Kuhač« i njezin ravnatelj Josip Uglik. Skup je pozdravila dogradonačelnica te je s osobitim zadovoljstvom istaknula uklapanje ove svečanosti u okvire proslave Dana Grada. Među publikom bilo je

mного učenika i nastavnika glazbene škole, koji su s pažnjom upijali nove podatke o njihovom sugrađaninu.

Kao što je najavljeno, referati sa zagrebačkoga simpozija bit će objavljeni na jezicima izlaganja u zborniku radova tijekom 2013. godine, no uredništvo časopisa *Arti musices* odlučilo je dio referata posvećen Kuhaču objaviti na hrvatskom jeziku kako bi nove spoznaje bile dostupne i široj hrvatskoj muzikološkoj publici.

Rozina PALIĆ-JELAVIĆ
Zagreb
rozina@hazu.hr

Vjera KATALINIĆ
Zagreb
fides@hazu.hr